

HAMSHIRA FAOLIYATIDA ETIKA VA DIANTALOGIYA

Gallaorol tuman tibbiyot texnikumi

Katta o'qituvchi

Davurova Laylo Alisherovna

Annotatsiya: *Hamshira faoliyatida etika va diantalogiya haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *etika, diantalogiya, estetika, yatrogeniya, burch, javobgarlik, qadr-qimmat, vijdon, tibbiyot etikasi.*

Hamshira faoliyatida etika va diantalogiya muhim rol o'ynaydi. Bu tushunchalar sog'liqni saqlash sohasida professional munosabatlar, bemorlar bilan muloqot va umumiy xizmat ko'rsatish sifatini belgilovchi asosiy tamoyillarni o'z ichiga oladi.

Sifatli va insonparvar tibbiy yordam ko'rsatishda hamshiralikdagi axloq, etika va diantalogiya muhim rol o'ynaydi.

“Etika” so'zi yunoncha -aethos degan so'zdan kelib chiqqan bo'lib, u yurish-turish, axloq degan ma'nolarni bildiradi. Axloq deganda, kishining bir-biriga munosabati, shuningdek, jamiyatga, muayyan sinfga, davlatga, vatanga, oilaga va hokazolarga bo'lgan munosabatini tartibga solib turadigan va shaxsiy e'tiqodini, an'analarni, tarbiyasi, hamda xulq-atvor normalarini majmui tushuniladi.

Tibbiyot etikasining uzoq asrlardan bizgacha yetib kelgan darlabki konsepsiyalari qadimgi hind kitobi “Ayuveda”(“Hayot bilimi”, “Hayot ilmi”) da qayd qilingan bo'lib, unda shifokorga rahmdil, xayrixoh, adolatli, sabr-toqatli, og'ir-bosiq bo'lish va har qanday sharoitda ham o'zini yo'qotib qo'ymaslik tavsiya etilgan. Shifokorning vazifasi kishilarning sihat-salomatligini yaxshilash to'g'risida doimo g'amxo'rlik qilishdan iborat. Tibbiyot xodimi qanday bo'lmasin, bemorning hayoti va sog'lig'ini saqlab qolishi lozim.

Ushbu fanlar hamshiralarga ish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan murakkab axloqiy va kasbiy muammolarni hal qilishga yordam beradi.

Hamshiralik ishi axloqi

Hamshiralik etikasi hamshiralarning xatti-harakatlarini boshqarishi kerak bo'lgan axloqiy tamoyillarni o'rganadi. Etikaning asosiy jihatlariga quyidagilar kiradi:

1. Bemorga hurmat: hamshiralalar bemorlarning qadr-qimmatini, huquqlarini va avtonomiyalarini hurmat qilishga mas'uldirlar.

2. Bemorlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish axloqiy xatti-harakatlarning muhim jihati hisoblanadi.

3. Hamshiralalar bemorlarning ijtimoiy mavqei, irqi yoki boshqa omillaridan qat'i nazar, teng munosabatda bo'lishga intilishlari kerak.

4. Hamshiralalar o'z amaliyotlarida mas'uliyat, halollik va halollikni namoyish etishlari kerak.

Diantalogiya

Diantalogiya (yunoncha "deon" burchidan) hamshiralarning bemorlar va jamiyat oldidagi burchlari va mas'uliyatiga qaratilgan.

Tibbiyot deontologiyasi — tibbiyot xodimlarining kasbga aloqador etikasi, doridarmon,

umuman davoning ta'sirini oshirishga karatilgan xulqatvor taomillari. Deontologiya, ya'ni kishining xulqi, odobi haqidagi tushuncha 16-asrning boshlarida ingliz faylasufi va iqtisodchisi I. Bentam tomonidan taomilga kiritilgan. Tibbiyot deontologiyasiga oid ma'lumotlar uzoqtarixga ega. Aslida, Tibbiyot deontologiyasi keng falsafiy mazmunga ega bo'lib, bir qancha yo'nalishlardan iborat:— shifokor bilan bemor o'rtasidagi;— shifokor bilan bemorning yaqin kishilari o'rtasidagi munosabat;— shifokorning hamkasblari bilan munosabati va hokazo.

Tibbiyot deontologiyasiga vrachning sir saqlashi, bemorning hayoti va sog'lig'i uchun tibbiyot xodimining javobgarligi, tibbiyot xodimlarining o'zaro munosabati masalalari va boshqa kiradi. Tibbiyot deontologiyasiga muvofiq, tibbiyot xodimi bemorga katta e'tibor berishi, uning sog'lig'ini tiklash yoki azobini yengillatish uchun butun bilimini sarflashi, bemorga uning sog'lig'i haqidagi faqat foyda keltira oladigan ma'lumotlarni aytishi (qarang Psixoterapiya), bemorning vrach bilan sirdosh bo'lishiga erishuvi zarur. Bemorning kasalligi haqida uning ishtirokida hamkasblari bilan so'zlashishi yaramaydi.

Tibbiyot deontologiyasining tibbiyot amaliyotida to'g'ri joriy qilinishi, shifokorning ongi, saviyasi, madaniyati, dunyoqarashi, bilim va qaysi jamiyatda yashayotganligi bilan chambarchas bog'liq. Kishilik jamiyatining turli davrlarida deontologik munosabatlar turlicha kechgan, u zamon talabiga moye ravishda o'zgarib borgan.

Diontologiyaning muhim jihatlariga quyidagilar kiradi:

Hamshiralalar professional qoidalarni bilishi va ularga rioya qilishi muhimdir. Bu qoidalar hamshiralarning ish faoliyatini boshqaradi.

Raqobatli vaziyatlarda to'g'ri etik qarorlar qabul qilish hamshiraning professionalligi darajasini belgilaydi.

Bemorlar bilan ochiq va samimiy muloqot qilish, ularning ehtiyojlarini tushunishga harakat qilish – diantologiyaning muhim jihatlaridan biridir.

Yangi tadqiqotlarga asoslanib, amaliyotni rivojlantirish uchun etik me'yorlarga muvofiq yondashuvlar ishlab chiqilishi zarur.

Diantologiya esa, asosan, professional faoliyatning etik qoidalari va prinsiplari to'g'risidagi bilimlarni o'z ichiga oladi. Bu quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

1. Hamshiralalar o'z vazifalarini eng yuqori malaka va ehtiyotkorlik bilan bajarishlari kerak.
2. Doimiy ravishda malakangizni oshirib borish va eng yangi tibbiy texnologiyalar va usullardan xabardor bo'lish muhimdir.
3. Bemorlarga eng yaxshi yordam ko'rsatish uchun hamshiralalar sog'liqni saqlash guruhining boshqa a'zolari bilan samarali hamkorlik qilishlari kerak.
4. Hamshira o'z qarorlari va harakatlarining bemorning sog'lig'iga ta'siridan xabardor bo'lishi kerak.

Hamshira etikasining asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

1. Hamshiralalar bemorlarning huquqlarini hurmat qilishlari, ularning shaxsiy hayotiga aralashmasliklari va berilgan ma'lumotlarni maxfiy saqlashlari kerak.
2. Hamshiralalar o'z vazifalarini yuqori darajada bajarishlari, doimiy ravishda bilim va ko'nikmalarini yangilab borishlari zarur.
3. Har bir bemorga nisbatan insonparvarlik, sabr-toqat va hurmat bilan munosabatda bo'lish zarur.
4. Hamshiralalar o'zaro yordam va hamkorlikni rivojlantirish orqali sog'liqni saqlash

tizimining samaradorligini oshirishlari kerak.

Bemorlar uchun eng yaxshi natijalarga erishish uchun hamkasblarini qo'llab-quvvatlaydi va hamkorlik qiladi.

Ushbu tamoyillar hamshiralarga to'g'ri qaror qabul qilishda va bemorlarga sifatli yordam ko'rsatishda yordam beradi.

Xulosa

Hamshira faoliyatida etika va diantologiya zamonaviy tibbiyotda sifatli xizmat ko'rsatishning asosi hisoblanadi. Ushbu tamoyillar nafaqat bemorlarga nisbatan munosabatni belgilaydi, balki hamshiralarning professional rivojlanishini ta'minlaydi. Shuningdek, bu sohada ishlovchi mutaxassislarining ishonchini oshiradi va sog'liqni saqlash tizimining barqarorligini ta'minlaydi.

Etika va diantologiya hamshiralikning asosiy jihatlari bo'lib, tibbiyot xodimlari va bemorlar o'rtasida ishonchli munosabatlarni rag'batlantirish va bemorlarni parvarish qilishning yuqori standartlarini ta'minlashdir. Ushbu tamoyillarni tushunish hamshiralarga qiyin vaziyatlarda ongli qarorlar qabul qilishga, kasbning professional qiyofasini saqlab qolishga va tibbiy xizmat sifatini oshirishga hissa qo'shishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Kosimov E. Y., Zoxidova M. Z., Zokirxujayev SH. YA. Toshkent – 2003y.“Hamshiralik ishi asoslari” (Darslik)
2. Umarova T. YU., Kayumova I. A., Ibragimova M. K Toshkent 2003y. “Hamshiralik ishi”
- 3.Kosimov E. Y.. Toshkent –2002y.“SHifokorning nutk madaniyati va bemor bilan mulokot sanati” O‘quv qo‘llanma
- 4.Dorofeeva R. M. Moskva –2002g. “Semeynaya meditsinskaya sestra”
- 5.CHubakov T. U. taxriri ostida. Bishkek –1997y. “Lemon” -hamshiralik ishi bo‘yicha o‘quv materiallari
- 6.Krasnov A. F Moskva –2000g. (I –II tom) “Sestrinskoe delo”
6. <https://sciencebox.uz/index.php/amaltibbiyot/article/view/9652/8810>
- 7.https://uz.wikipedia.org/wiki/Tibbiyot_deontologiyasi
8. <https://www.pedagoglar.uz/index.php/ped/article/download/3836/2283/2359>